

„Tricolorul la români - înseamnă de identitate”

(III) Misiunea de la Paris

Col. r. Dr. Constantin MOȘINCAT

Această activitate o pot împărți în două:

1. una publică, pentru a lumina opinia publică din Franța cu ecou în celelalte țări aliate și neutre.
2. Și a doua particulară și individuală, de fiecare zi, de fiecare ceas printre personalitățile cele mai influente din Franța, spre a-i face să cunoască în toate detaliile chestiunea românească și prin convingere a-i face să ne susțină.

Privitor la această propagandă publică ce am făcut în Franța mă refer numai la trei puncte.

1. La 3 Aprilie 1917 am ținut o conferință pentru presa franceză, la sediul sindicatului presei române din Paris, în prezența criticilor militari delegați de întreaga presă pariziană. În această conferință am demonstrat cu faptele petrecute la noi și alte probe că Rusia țaristă trădează cauza aliaților. Am făcut aceasta spre a micșora speranțele și iluziile ce-și mai făceau încă aliații, în privința unui ajutor din acea parte. Să se noteze, că la acea epocă, 3 Aprilie 1917, marii noștri aliați puneau încă mari speranțe în ajutorul rusesc. Mi-a trebuit mult curaj să spun pe față și în public, că Rusia țaristă trădează. Peste cinci luni evenimentele mi-au dat dreptate, forțele militare rusești au abandonat pe față pe aliați. Conferința mea, în această privință, a avut de efect, că chiar de a doua zi întreaga presă din Franța a dat alarma. Am înaintea mea o parte din extrasele din cele mai principale ziare, care cum vedeți formează un volum. Toată presa cerea în mod imperios, să se intervină cu cea mai mare stăruință, ca America să intre cât mai grabnic în război. Eu am avut mult de îndurat de pe urma acestei conferințe, deoarece ambasadorul Rusiei țariste de la Paris, Isvolsky și atașatul militar rus, generalul Ignatief au protestat cu violență contra afirmațiilor mele și au cerut cu stăruință rechemarea mea. Poziția mea era zdruncinată și numai tăria convingerilor mele și credința că îmi servesc țara, atrăgând atenția marilor noștri aliați asupra acestei trădări, m-a susținut în aceste momente grele. Ca urmare acestor destăinuri publice, am fost solicitat la diferite convorbiri de factorii conducători ai politicii din Franța. Am avut convorbiri în această chestiune cu Ribot, care atunci era președintele consiliului de miniștri din Franța, cu Briand fost prim-ministru și alții, înaintea cărora am susținut cu atâta căldură convingerile mele, că am reușit a-i face să împărtășească bănuielile mele și să nu mai conteze pe sprijinul forțelor militare, rusești. Alarma presei franceze pe de o parte, intervenția cercurilor influente de acolo pe de alta și alte împrejurări, a grăbit intrarea Americii în război, tocmai în momentele cele mai critice pentru aliați.

2. Al doilea exemplu al activității mele este următorul: Alianța Militară La 24 Octombrie 1918 am întocmit un proiect de alianță militară între România, Polonia, Cehoslovacia și Iugoslavia, bazat pe interesele comune dintre aceste patru țări vecine, ca o necesitate absolută pentru existența și dezvoltarea lor în viitor. Acest proiect, făcut din propria mea inițiativă l-am prezentat d-lui Poincaré, președintele republicii franceze la acea epocă, mareșalilor Joffre și Foch și altor factori principali din Franța. Toți au găsit că acest proiect, corespunde intereselor superioare ale acestor state și ale aliaților. Acest proiect al meu a apărut în ziua de 24 Octombrie 1918 la ziarul „La Démocratie Nouvelle” și a fost reprodus, mai târziu, la 15 ianuarie 1919 în revista „La Transylvanie” care apărea la Paris sub patronajul lui Jean Cruppi, fost ministru

în Franța, deputat, Paul Deschanel, fost președinte al Camerei franceze, membru al Academiei, Franklin-Bouillon, fost ministru în Franța, deputat și președinte al comisiei parlamentare pentru afacerile străine, Albert Thomas, fost ministru în Franța și deputat, etc. Întrevăzusem chiar de atunci, câte interese comune leagă aceste patru state și cât de folositoare ar fi fost o alianță militară între ele. După câțiva ani evenimentele mi-au dat dreptate căci astăzi trei din aceste state sunt aliate și al 4-lea Polonia se apropie de „Mica Antantă”

Propaganda în chestia Banatului

Un al treilea exemplu al activității mele în Franța, pe care vi-l aduc la cunoștință, este tocmai propaganda întinsă ce am făcut pe chestiunea Banatului. Într-adevăr, la 4 Decembrie 1918 am ținut o conferință publică, la l'Hotel des Sociétés Savantes. La această conferință a asistat unele din personalitățile cele mai distinse din Franța și de la noi, din care citez de d-nii: Louis Marin, ce era atunci deputat și care actualmente este vice-președintele Camerei franceze, Georges Grosjean, Jean Bon, M. de Kérouguezec, de asemeni deputați și d-nii Jean Th. Florescu, fost ministru) avocat D. Comșa, fost deputat și alții. În această conferință, bazat pe considerațiuni geografice, etnografice, economice, politice și strategice am tratat chestiunea Banatului, și am ajuns la concluzia, logică și naturală, că din toate aceste puncte de privire, ni se cuvine pe de-a întregul Banatul, așa cum de altfel fusese stipulat în tratatul nostru de alianță pentru intrarea în război, și așa cum a fost susținut cu tărie la Conferința păcii de la Versailles de primul nostru delegat Ion I.C. Brătianu, actualul prim-ministru. La aceeași ședință, în care am ținut conferința despre Banat, a luat cuvântul alături de mine, D-l Louis Marin, pe atunci deputat și care actualmente este Vice-Președintele Camerei deputaților din Franța, care în cuvinte mișcătoare, a arătat sacrificiile noastre, eroismul armatei române și a susținut dreptele noastre revendicări. Asemenea a mai luat cuvântul M. de Kérouguezec ce era atunci deputat și raportor general al bugetului și marinei franceze, care a sprijinit cu căldură teza noastră privitoare la Banat. A mai luat cuvântul în aceeași ședință și un român, regretatul avocat D. Comșa, fost deputat, care a susținut de asemenea tema românească relativă la Banat. În acel timp când eu țineam conferința despre Banat și făceam o propagandă întinsă pe aceasta chestiune, conferința păcii de la Versailles începuse, Președintele Conferinței era Clemenceau, care era și Prim-ministru pe acele vremuri în Franța. Atitudinea lui Clemenceau, după cum vă reamintiți, ne era defavorabilă și ne făcea diferite greutăți. Iar pe chestiunea frontierei cu Ungaria ne redusese la o linie de demarcațiune, denumită Clemenceau ce ne era cu totul dezavantajoasă și mult înapoi de frontiera ce ne fusese stabilită prin tratatul nostru de alianță de la începutul războiului. Iar pe chestiunea Banatului, făcea presiuni ca să-l primim mult știrbit, în favoarea Serbiei. Aceasta atitudine a lui Clemenceau, protivnică nouă, a forțat pe primul nostru delegat Ion Brătianu, actualul Președinte al Consiliului, să se retragă de la Conferința păcii și puțin mai târziu, să-și dea demisia împreună cu întreg guvernul, mai bine decât să iscălească un tratat ce ne știrbea unele din cele mai importante drepturi, ce în prealabil ne fusese consfințite, prin tratat formal, de aliați. D-l Clemenceau care era deja pornit contra noastră, mai ales pe chestia Banatului, văzând propaganda mea tocmai pe această chestiune, susținută cu toată energia și tăria unor credințe sfinte, tocmai în timpul Conferinței de la Versailles, vă puteți închipui cât era de neplăcută activitatea mea și cât ar fi dorit s-o împiedice. Atunci Clemenceau s-a gândit să mă îndepărteze din Franța și în acest scop s-a adresat lui Ion Brătianu, rugându-l să mă convingă să plec. Dar Brătianu mi-a adresat o scrisoare mișcătoare cu data de 14 Mai 1919, ce o păstrez, pe care mi-a trimis-o prin Vaida-Voevod și Caius Brediceanu, ce erau pe atunci delegații noștri la Conferința păcii și prin care scrisoare Brătianu făcea apel la mine „să-mi mai fac un nou sacrificiu în interesul țării mele” - (reproduc textual cuvintele din acea scrisoare) - și să plec. Cauzele pentru care a trebuit să părăsesc Franța înainte de a mă conforma, doriței lui Brătianu, exprimată prin acea scrisoare, am voit să cunosc mai bine și este rațiunea ce făcuse pe Clémenceau ca să intervină pe lângă Brătianu pentru ca să părăsesc Franța. Atunci am rugat pe amicul meu Ion Georges Grosjean, fost deputat în camera franceză, să se informeze din sursă de la Poincaré, Președintele Republicii franceze, cu care d-sa era prieten, asupra rațiunii ce a putut determina intervenția lui Clemenceau pe lângă Brătianu. Și acum iată, d-lor Senatori, răspund ce mi-a dat Grosjean prin scrisoarea d-sale, din 9 Iunie 1919, pe care v-o prezint în original și al cărui text tradus în românește vă rog să-mi dați voie a vi-l citi: „Scumpe generale, obținut lămuriri asupra măsurii luau contra D-tale, cauza acestei măsuri mă onorează. Ți se reproșează de a fi impus - și de a împinge Statul Major și guvernul românesc să atace Ungaria împreună cu cehoslovacii și polonezii, aceasta o faci în scopul de a forța mina conferinței. De asemenea se atribuie tot sugestiei D-tale rezistența lui Brătianu a ceda unor plenipotențieri, pe care este necesar să-ți spun, că nu sunt

de ai noștri. Când am luat cunoștință de scrisoare d-lui Prim-ministru Brătianu și a d-lui Grosjean, m-am decis să părăsesc Franța pentru a servi cu un nou sacrificiu țara mea, cu toate că erau mulți prietenii mei francezi, ce mă sfătuiau să nu plec. Printre aceștia citez pe d-nii: Louis Marin, vicepreședintele Camerei deputaților din Franța, Gustave Hervé, rectorul ziarului „La Victoire”, Emil Burl directorul ziarului „Eclair”, deputatul Kérguézec, Jaques Balville, redactori ziarul „La Liberté” și la ziarul „L'Actii Française” etc. Chiar un membru al guvernului francez de pe atunci, se raliase la această părere. Toți spuneau că este posibil a se da un decret de expulzare contra mea. Dâșii care cunoștea ca și mine, rațiunea lui Clemenceau de a mă îndepărta din Franța, spre a împiedeca de a mai face propagandă în favoarea revendicărilor noastre și în special pentru Banat, stăruiau de mine să rămân, susținând cu drept cuvânt, dacă imposibil s-ar da un decret de expulzare contra mea, el nu poate decât să mă onoreze, căci ar afla toată lumea până unde am atins sacrificiul spre a-i servi țara. De sigur, că din punctul de vedere al interesului meu personal mi-ar fi folosii expulzarea și astăzi aș fi fost scutit de a mai răspunde la afirmațiile eronate ale d-lui deputat Brătășanu.

Cavaler al ordinului Legiunii de onoare, mai adaug, spre a vedea mai bine pornirea lui Clemenceau contra mea, faptul demn de reținut, că guvernul francez care a precedat pe Clémenceau, pentru aceeași activitate pe care d-sa l-a făcut să intervină să părăsești Franța, m-a înaintat la ordinul Legiunii de onoare. Iată purul adevăr în chestiunea plecării mele din Franța. V-am arătat în mod precis, d-lor Senatori, numai trei aspecte ale activității! mele publice în Franța.

Alte activități în afară de această activitate, au mai desfășurat o alta, de fiecare zi și de fiecare ceas, atât prin presă, fie personal, fie prin prietenii mei ziariști de acolo ca: Sphled Westphal, de la Liga drepturilor omului, André Chéradamme, Marcel Sembat, fost ministru, redactor la ziarul socialist „L'Humanité”, ce au scris nenumărate articole în favoarea țării noastre, precum și diferite personalități marcante, ca Ribot, fost prim-ministru, Aristide Briand, fost prim-ministru, mareșalul Joffre, generalul Buat actualul șef de Stat Major al armatei franceze, generalul Mangin, comandant de grup de armată, Jean Cruppi, fost ministru, Paul Déschanel, fost președinte al Camerei franceze, Franklin-Bouillon, fost ministru, Albert Thomas, fost ministru, Louis Marin actual vicepreședinte al Camerei franceze, Georges Grosjean, fost deputat, M. de Kérguézec, fost deputat, Marcel Sembat, fost ministru, etc., pentru a convinge pe toată lumea din Franța de dreptatea cauzei noastre.

Dacă am putut să fac, fără mijloace bănești, această întinsă propagandă atât publică cât și printre diferite personalități marcante din Franța, aceasta se datorește în mare parte ca fiind trimis de tânăr să-mi termin studiile la Paris ca bursier al statului la școala politehnică de-acolo și la școala de aplicațiune din Fontainebleau, am avut fericita ocaziune să stabilesc unele relațiuni personale ce mi-au folosit, așa de mult mai târziu. De exemplu am avut ca profesor la Fontainebleau pe mareșalul Joffre, fostul comandant suprem al armatei franceze, ca să nu citez decât aceste nume ilustre. Prin aceștia și alți cunoscuți și prieteni din tinerețe mi-am creat noi relațiuni sosind la Paris, așa că în propaganda mea găseam întotdeauna sprijin la acești prieteni ai mei. Nu vă voi vorbi astăzi și de cealaltă latură mult mai importantă a activității mele de ordin militar pe care am desfășurat-o în calitate de reprezentant al armatei române pe lângă Marele Cartier General al armatei franceze, despre această activitate vorbesc actele oficiale ale șefilor supremi ai armatei franceze, ce se găsesc la Ministerul nostru de Război.

Iată tot ce aveam de răspuns la afirmațiile eronate ale D-lui Deputat Brătășanu. Răspunsul meu, după cum ați binevoit a vedea, se întemeiază pe documente și fapte precise. Înainte de a termina și de a vă mulțumi pentru buna voință și atențiunea cu care ați ascultat întâmpinarea mea, va aduc la cunoștință că în ce privește întreaga mea activitate militară din epoca pregătirii războiului și aceia din timpul războiului, s-a numit o comisie, după insistențele mele repetate adresate, prin rapoarte oficiale, tuturor miniștrilor de război de la încetarea ostilităților până astăzi. Aceasta comisiune a fost numită de actualul ministru de război, cu misiunea de a cerceta întreaga mea activitate și care tocmai se află în cursul lucrărilor sale. Raportul acestei comisiuni va fi cunoscut la timp și de aceia nu am crezut necesar a vă vorbi și de această activitate a mea, mulțumindu-mă deocamdată, numai cu răspunsul ce am dat afirmațiunilor eronate ale D-lui Deputat Brătășanu. Un singur lucru pot anticipa, că din examinarea întregii mele activități militare, se va constata că mi-am făcut pe deplin datoria.